

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 81/05-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. júna 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť A. R., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. O. P., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00 p o r u š i l základné právo A. R., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. A. R. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 25 000 Sk (slovom dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. A. R. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 7 953 Sk (slovom sedemtisíc deväťsto päťdesiattri slovenských korún), ktorú je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. O. P., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. apríla 2005 doručená sťažnosť A. R., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. O. P., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00.

Sťažovateľ okrem vyslovenie porušenia základného práva podľa označených článkov ústavy a dohovoru žiadal, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov, priznal mu finančné zadost'učinenie vo výške 200 000 Sk a uložil okresnému súdu povinnosť náhrady trov právneho zastúpenia vo výške 15 456 Sk na účet jeho právnej zástupkyne.

3. Ústavný súd 5. mája 2005 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 81/05-9.

4. Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci nemožno od ústneho pojednávania očakávať jej ďalšie objasnenie.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti a k nej pripojených písomností, vyjadrení účastníkov konania a spisu okresného súdu sp. zn. 24 C 874/00 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

A.

Sťažovateľ (v postavení žalobcu) je účastníkom predmetného súdneho konania o určenie neplatnosti právneho úkonu (kúpnej zmluvy), ktoré začalo na jeho návrh 29. septembra 2000.

Okresný súd v priebehu mesiacov október až december 2000 za účelom rozhodnutia o žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov zisťoval majetkové pomery sťažovateľa.

Dňa 24. januára 2001 podal sťažovateľ návrh na vydanie predbežného opatrenia, o ktorom súd rozhodol 20. februára 2001 tak, že ho zamietol. Proti tomuto rozhodnutiu sa sťažovateľ odvolal. Súd predložil spis odvolaciemu súdu 12. apríla 2001. Odvolací súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu uznesením z 31. mája 2001 potvrdil. Dňa 10. júla 2001 bol spis vrátený okresnému súdu.

Dňa 18. februára 2002 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom boli vypočutí účastníci konania. Pojednávanie bolo odročené bez uvedenia dôvodu.

Podľa úradného záznamu na č. 1. 49 spisu bol 20. mája 2003 súdny spis sp. zn. 24 C 874/00 nájdený v archíve, kde bol omylom založený.

Dňa 27. júna 2003 okresný súd vyzval zástupcu žalovaného, aby mu predložil dôkazy o platbách kúpnej ceny (výzva mu bola doručená 6. augusta 2003).

Žalovaný požadované dôkazy predložil okresnému súdu podaním doručeným mu 11. decembra 2003.

Dňa 22. marca 2004 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom sťažovateľ požiadal o ustanovenie zástupcu vzhľadom na to, že je oslobodený od povinnosti platiť súdne poplatky. Z toho dôvodu bolo pojednávanie odročené na neurčito.

Na výzvu okresného súdu z 31. marca 2004 zamestnávateľ sťažovateľa 13. apríla 2004 oznámil, že sťažovateľ je jeho pracovníkom od 1. marca 2004 a výšku jeho čistého príjmu.

Dňa 24. apríla 2004 súd uznesením odňal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov a neustanovil mu zástupcu pre konanie (uznesenie mu bolo doručené 29. apríla 2004).

Proti uzneseniu z 23. apríla 2004 podal sťažovateľ 7. mája 2004 odvolanie.

Podľa úradného záznamu na č. 1. 73 spisu bol súdny spis sp. zn. 24 C 874/00 v čase od 26. apríla 2004 v dôsledku sťažnosti podanej žalovaným na ústavnom súde.

Na výzvu okresného súdu z 24. júna 2004 zamestnávateľ sťažovateľa 9. júla 2004 oznámil výšku jeho príjmov za mesiace marec až jún 2004.

Dňa 18. novembra 2004 bol súdny spis predložený na odvolacie konanie.

Dňa 31. januára 2005 bolo okresnému súdu doručené rozhodnutie odvolacieho súdu z 30. decembra 2004, ktorým prvostupňové rozhodnutie zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Okresný súd 18. mája 2005 doručil sťažovateľovi druhostupňové rozhodnutie a súčasne ho vyzval na predloženie dokladov odôvodňujúcich jeho žiadosť o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov.

Dňa 30. mája 2005 bol súdny spis sp. zn. 24 C 874/00 predložený na nahliadnutie ústavnému súdu.

B.

V odpovedi sp. zn. Spr. 2327/05 z 1. marca 2005 na sťažovateľovu sťažnosť na prietahy v konaní z 21. februára 2005 predseda okresného súdu uviedol:

„Po prešetrení som zistil, že vaša sťažnosť je dôvodná, nakoľko v uvedenom konaní skutočne k určitým prietahom došlo, a to najmä v období od 18. 2. 2002, kedy sa

uskutočnilo pojednávanie, do 20. 5. 2003, v dôsledku skutočnosti, že predmetný spis bol omylom založený ako súčasť iného spisu do archívu.

Na celkovú dĺžku konania majú vplyv i ďalšie objektívne okolnosti, a to dlhodobejšia práceneschopnosť konajúcej sudkyne a enormná zaťaženosť aj v jej súdnom oddelení, ktorá neumožňuje vykonávať úkony, vytyčovať pojednávania a rozhodovať veci v účastníkmi predpokladaných lehotách.

Zároveň je potrebné konštatovať, že pojednávanie, určené na deň 22. 3. 2004, bolo odročené na Vašu žiadosť za účelom ustanovenia právneho zástupcu. Až po rozhodnutí o Vašej žiadosti bude možné pokračovať v danom konaní v merite veci.“

C.

Ústavný súd nálezom č. k. I. ÚS 32/04-27 z 10. júna 2004 na základe sťažnosti F. S. z K. (žalovaný v posudzovanej veci) vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00 porušil základné právo F. S., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy. Okresnému súdu uložil v predmetnej veci konať bez zbytočných prietáhov, F. S. priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 15 000 Sk a náhradu trov konania.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 874/00 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“, resp. práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

2. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr. 549/05 z 25. mája 2005 podal chronologický prehľad úkonov súdu v predmetnom konaní a uviedol, že: «...možno

pripustiť, že zo strany súdu došlo k prietahu v období od 18. 2. 2002 do 20. 5. 2003, kedy bol spis omylom založený v archíve.

Zároveň je potrebné uviesť, že vo veci je nutné najprv vyriešiť otázku priznania, resp. nepriznania oslobodenia od zaplataenia súdneho poplatku sťažovateľovi a ustanovenia, resp. neustanovenia zástupcu z radov advokátov. Až po vyriešení tejto otázky bude možné meritórne konať.

Dovoľujem si tiež poukázať na zavádzajúci údaj v sťažnosti o tom, že „príslušný súd síce vytýčil pojednávanie na 22. 3. 2004, ale ani v tento deň sa vec neprejednávala“. V daný deň bolo pojednávanie odročené na žiadosť samotného sťažovateľa, ktorý na uvedenom pojednávaní požiadal o ustanovenie advokáta, hoci tak mohol urobiť už omnoho skôr. Pojednávanie, určené na tento deň, zmaril tak sám sťažovateľ.»

3. Sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne k vyjadreniu okresného súdu okrem iného uviedol: *„Z vyjadrenia Okresného súdu Košice II vyplýva, že od doručenia žaloby zo dňa 29. 9. 2000, po viac ako 13 mesiacoch, vytýčené termíny pojednávania, a to z 5. 11. 2001, ako aj z 18. 1. 2002, boli odročené na neurčito. Je pravdou, že 27. 2. 2004 (t. j. vytýčené pojednávanie po 4 rokoch) sťažovateľ sám požiadal o odročenie, a to za účelom ustanovenia mu právneho zástupcu. To, či mohol sťažovateľ požiadať o ustanovenie advokáta skôr, je diskutabilné. Je však taktiež zarážajúce, že súd opäť nekonal, keď sťažovateľovi neoznámil, či mu advokáta ustanoví alebo nie.*

Je teda nepochybné, že k prietahom v konaní došlo nielen v období od 18. 2. 2002 do 20. 5. 2003 ale aj po celý rok 2004. Z pohľadu sťažovateľa nie je tomu ináč ani v roku 2005.

Podľa Ústavy Slovenskej republiky, súdy vo veciach majú rozhodovať v primeraných lehotách. Neuvádzajú sa tam ani objektívne, ani subjektívne dôvody na rozhodovanie v lehotách neprimerane dlhých. Vyjadrenia Okresného súdu Košice II, možno považovať za zdôvodnenia, ktoré sú konštatovaním, ale sú neopodstatnené a potvrdzujú nečinnosť súdu. (...)

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva

(ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ESLP a ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

4.1. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je konanie týkajúce sa vyslovenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi účastníkmi, ktoré sa začalo 29. septembra 2000 a dosiaľ (ani po skoro piatich rokoch) nebolo na súde prvého stupňa meritórne rozhodnuté.

4.2. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie. Na základe týchto hľadísk konanie o určenie neplatnosti zmluvy pri zhodných výpovediach účastníkov konania o okolnostiach uzavretia zmluvy, ktorej určenie neplatnosti bolo predmetom súdneho sporu, nehodnotil ako právne zložité konanie.

4.3. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mohla byť osobitne zohľadnená pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom. Procesné návrhy sťažovateľa (žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, žiadosť o oslobodenie od povinnosti platiť súdne poplatky, návrh na vydanie predbežného opatrenia, odvolanie proti rozhodnutiam okresného súdu) mali síce určité

vplyv na priebeh konania, avšak neboli hlavným dôvodom jeho doterajšej dĺžky (pozri chronologický priebeh konania v časti II. A odôvodnenia).

4.4. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priet'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu vrátane významu predmetného konania pre jeho účastníkov.

Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil, že okresný súd vo veci plynulo konal, a to až do 18. februára 2002. V období od 18. februára 2002 do 5. mája 2003 bol súd nečinný, a to v dôsledku toho, že spis bol omylom vložený do iného spisu a spolu s ním založený do archívu.

Ústavný súd v súlade so závermi obsiahnutými vo svojom predchádzajúcom rozhodnutí (nález č. k. I. ÚS 32/04-27, pozri bod C II. časti tohto rozhodnutia) hodnotí obdobie nečinnosti od 18. februára 2002 do 5. mája 2003 ako zbytočný priet'ah v trvaní viac ako 14 mesiacov. Navyše, ústavný súd konštatuje, že aj v ďalšom období nasledujúcom po vydaní už spomínaného rozhodnutia ústavného súdu došlo k určitým obdobiam nečinnosti okresného súdu (napr. od 9. júla 2004 do 18. novembra 2004, od 31. januára 2005 do 18. mája 2005), ktoré vzhľadom na už existujúci príkaz konať možno hodnotiť ako zbytočné priet'ahy v konaní.

Poukázanie predsedu okresného súdu na objektívne príčiny spôsobujúce priet'ahy v konaní, spočívajúce v značnej zaťažnosti súdu nemožno akceptovať. V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za priet'ahy v súdnom konaní (II. ÚS 40/97). Námietka veľkého množstva nevybavených a nerozhodnutých vecí nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Navyše, veľké množstvo nevybavených vecí nebolo v príčinnej súvislosti s priet'ahmi, ktoré v danej veci vznikli stratou spisu.

4.5. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietahov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

6.1. Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk z dôvodu, že «... *Súdne rozhodnutie vo veci 24 C 874/2000 má pre sťažovateľa mimoriadne dôležitý význam existenčného charakteru. Sťažovateľ je bez akýchkoľvek finančných prostriedkov, ako aj „bez strechy nad hlavou“, čo následne evokuje stres a tým zhoršenie zdravotného stavu, prejavujúceho sa zvýšeným obsahom cholesterolu a následne, vysokého krvného tlaku.*

Súd za obdobie 5 rokov vo veci nevydal rozhodnutie, spôsobil zbytočné prietahy v konaní, ktorými sú porušované sťažovateľove práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a na pojednávanie veci v rozumnej, primeranej lehote...».

6.2. Vzhľadom na okolnosti danej veci (najmä na jej predmet a význam pre účastníkov konania) ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde,

ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa (pozri body 4.1 až 4.4 tejto časti), ako aj na predmet konania považuje za primerané vo výške 25 000 Sk.

6.3. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo s časti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešnému sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou. Advokátka vykonala tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) z 20. apríla 2005 a vyjadrenie z 10. júna 2005. Odmena za jeden úkon právnych služieb (v zmysle § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, t. j. z 1/6 výpočtového základu 15 008 Sk) je 2 501 Sk, čo predstavuje spolu s režijným paušálom 150 Sk sumu 2 651 Sk. Odmena advokátke za poskytnuté právne služby v konaní pred ústavným súdom predstavuje spolu sumu (za tri úkony právnych služieb) 7 953 Sk (sťažovateľ požadoval priznať trovy konania v sume 15 456 Sk, výpočet však vykonal podľa už od 1. januára 2005 neplatnej a neúčinnnej vyhlášky č. 163/2002 Z. z.).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2005